Arubaanse uitgaven

Nieuwe poëzie Denis Henriquez: Een dichter komt thuis

Door Wim Rutgers

Het was jaren stil rond de Arubaanse, in Nederland wonende docent-auteur Denis Henriquez. Hij zweeg op literair gebied, hij publiceerde althans niet meer, terwijl je zou kunnen zeggen dat het schrijven hem vanaf de middelbare school toch in het bloed zat. Maar dat uitte zich toen nog als redactielid van de schoolkrant en persoonlijke, niet voor publicatie bestemde dagboeken. Na zijn studie in Nederland, toen hij docent natuurkunde was op het Colegio Arubano, schreef hij cabaretteksten voor de Vereniging van Leerkrachten op Aruba (het latere Simar), zoals 'Bon aña' en 'Aruba'. De inhoud van de teksten en liederen was politiek-kritisch. Zo werd het cabaret stimulans en begin voor meer serieus werk, zoals 'Mañan Dalia lo ta mi Dalia' (1978) en 'Fenchi a gana e premio mayó' (1981), 'The Mad Tea Party' (1983) en 'E soño di Alicia' (1988). In 1988 verscheen de dichtbundel 'Kas pabow' over onder meer weemoed en verlangen vanuit het Nederland van zijn studietijd naar het geboorte-eiland Aruba: 'den brasa di rekwerdo'. In 1991 volgde een filmscript in een coproductie van Telearuba en NOS de film 'Dera Gai' waarin Lionel als hanige machista gedood wordt en verliest. Gebrek aan lokale respons deed Denis Henriquez besluiten zich tot het Nederlands en een Nederlandstalig leespubliek te wenden en publiceerde de drie romans 'Zuidstraat' (1992), 'Delft blues' (1995) en 'De zomer van Alejandro Bulos' (1999).

En toen werd het stil ...

Maar onlangs verschenen er na jaren van publicitaire stilte twee nieuwe lokale uitgaven: de Papiamentstalige dichtbundel 'Lenga di mi mama' en het Engelstalige prozawerk 'Aruban landscapes', met illustraties van de schrijver zelf.

Meer bekende en recentere boeken van Denis Henriquez.

Met de nieuwe dichtbundel neemt Denis Henriquez de eens gesponnen poëtische draad weer op. 'Lenga di mi mama' verscheen met een motto uit 'Kas pabow' van 1988, dat tevens de titel verklaart en een belangrijk element van de inhoud aangeeft: „den lenga di mi mama [mi ke] / alaba bida / bida ku ta pasa bay ..."

De bundel bevat de vier delen: 'Cas Pabou II' met zeven gedichten, 'Existential' met negentien, 'Paisahe' met acht en ten slotte 'Ruba' met negen gedichten.

Het eerste deel 'Cas pabou II' bevat heel persoonlijke gedichten 'den cas di mi recuerdo' waar hij naast herinneringen aan de jeugd geconfronteerd wordt met ouderdom, ziekte en overlijden van moeder en tante: „Bida ta fragil / maner'un firma / den santo di lama."

In de volgende afdelingen vinden we gedichten over concrete levenservaringen en opgedane levenswijsheid, zoals in 'E pais desconoci': „bo mes t'un continente / cu lo costa b'un bida largo / pa reconoce" en de ervaring dat een mens niet altijd jong blijft in 'Shon Tempo': „bira bieu ta co'i pendeu!"

Naast herinneringen en nostalgische ervaringen, klinkt ook kritiek op de Arubaanse maatschappij en medemens, over ongeremde modernisering die de natuur aantast, over favoritisme, corruptie, de migrant, de taal en vriendjespolitiek.

Poëzie

Beide dichtbundels 'Kas pabow' en 'Lenga di mi mama' geven een consistent beeld van wat poëzie voor de dichter betekent. Al in het openingsgedicht van de eerste bundel gaf de dichter een visie op aard en functie van poëzie: wie met het hoofd in de wolken loopt, heeft geen aandacht vóór en mist de schoonheid ván wat hem alledaags heel aards omgeeft: „E di / k'e ta gust'e poesia / dj'un shelo jen di streja. // Kabes na laira / su plant'i pia / ta machiká / un magdalena." In de eenzaamheid buiten het eiland vindt de dichter in 'Kas pabow' troost in zijn poëzie: „Mita'i kaminda / un december skur i friw (...) / m'a kombati tristesa / ku binja, musika i poesia." Het schrijven van gedichten lucht op: „skibi poesia / pa alivia mi kurason."

In 'Lenga di mi mama' belijdt de dichter zijn poëtische ambacht in 'Poesia': woorden worden tot poëzie als ze de lezer ogen geven om te zien: „Poesia nan ta bira / si nan n'abo wowo pa bo wak." Poëzie eist dat je sterk moet zijn om de dingen te zeggen zoals ze gezegd dienen te worden. Poëzie is inhoudelijk niet het maken van mooie dingen of een maniertje om indruk te maken, noch vormelijk het gebruiken van zwierige woorden die mensen doen lachen of de ziel vullen met verheven sentimenten, want woorden worden dan pas poëzie als ze je ogen geven om te zien. Dat zien speelt een belangrijke en herhaaldelijke rol in de bundel.

Het daarop volgende gedicht 'Mi poesia' geeft een omschrijving van dichterlijk streven door op te sommen wat poëzie allemaal níet is. Poëzie is geen zoete woordjes, gebed of troost voor het hart, ze schreeuwt niet: kijk mij eens modern zijn! Ze is niet nostalgisch naar het verleden toe, ze is geen licht voor de straat noch een vlag om de nationale trots te kietelen. Ze is niet bang voor de machthebbers, heeft geen geduld voor maatschappelijke clowns, geen respect voor blinkende sieraden. Voor fijne luiden is ze niet geschikt omdat ze hun genot verstoren waarin ze zo graag leven. Wie een lolly wil voor de ziel kan maar beter genieten van een telenovela. Stilzwijgend mag de lezer aannemen dat het omgekeerde van de negatie de bevestiging is van wat poëzie dan wél is.

Portret van de Arubaans-Nederlandse schrijver Denis Henriquez, gemaakt door de in Suriname werkzame fotograaf Nicolaas Porter.

Kritiek

Naast persoonlijke herinneringen en nostalgische ervaringen uit de jeugd, klinkt ook een fel kritische toon over maatschappij en medemens, over ongeremde modernisering die de natuur aantast, over favoritisme, corruptie en vriendjespolitiek, verkwisting en baantjesjagers die politici om gunsten vragen, over autochtone gemakzucht van de Arubaan, de werkzame maar ongeorganiseerde immigrant, over de taal: „riba caya / lenga di mi mama / nan a troca pa Spaño", over de zoeker die in het verleden naar zijn zwarte identiteit graaft in Afrika: „identidad t'un cos / cu ta keda bo dilanti / no t'un cos / cu historia ta sconde / pa hende bay busc'e. / E n't'un cos cu bo ta busca; / e t'un cos / cu bo tin traha p'e."

De kritiek gaat aan het einde toch weer over in lof, want de dichter komt thuis in het erfhuis dat hij nu zijn eigen woning kan noemen op zijn eigen eiland, waar hij thuis is in de eigen taal; de taal van zijn moeder. De ondertoon van de bundel als totaliteit is het huis als woning, als eiland maar ook ruimer, als Caribische regio van warmte tegenover kou, zon tegenover regen, thuis tegenover vreemd geplaatst worden: „Caribe ta un poema / un cancion / cu ta haci bo lubida / tur e sombra di su luz."

Thuis

Zo kent de bundel in zijn totaliteit een zorgvuldige structuur van verleden naar heden, van herinnering naar toekomst, van jeugd naar geestelijke volwassenheid op latere leeftijd: „con bon bo bida ta (...) si cada edad / por ta floria / cu su felicidad."

Het 'Mi tin di bay' van de zwerver wordt ten slotte in 'E cas di ayera, e cas di mi mañan' tot de geruststellende, zelfbewuste constatering: „Awo mi so / tin di crusa / e lama di mi destino / pa yeg'e cas di mi mañan. / Den candel'i realidad / mi ta dirigi timon p'e horizonte." Het heimwee in 'Kas pabow' (1988) is opgelost door de ervaring thuis gekomen te zijn in 'E cas di ayera, e cas di mi mañan' aan het einde van 'Lenga di mi mama'. De dichter is eindelijk thuis.

Denis Henriquez: Lenga di mi mama
Unoca, Editorial Charuba
2014-08-21 80 pagina's
ISBN 978 99904 1 849 1